

СЕРІЯ «Право»

УДК 343.137

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10\(28\)-253-264](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10(28)-253-264)

Зеленський Сергій Миколайович кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правознавства, Центральноукраїнський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Варшавська, 2, м. Кропивницький, 25026, тел.: (0522) 27-50-07, <https://orcid.org/0000-0002-0945-4485>

Цумарєв Марат Іванович кандидат політичних наук, заступник директора Центральноукраїнський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Варшавська, 2, м. Кропивницький, 25026, тел.: (0522) 27-50-07, <https://orcid.org/0000-0003-3638-4117>

Левченко Вікторія Олексіївна кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства, Центральноукраїнський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Варшавська, 2, м. Кропивницький, 25026, тел.: (0522) 27-50-07, <https://orcid.org/0000-0002-2106-6426>

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ПРОВАДЖЕННЯХ ПО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація. У статті здійснено дослідження економіко-правового аспекту судової психолого-психіатричної експертизи у провадженнях по кримінальних правопорушеннях неповнолітніх. Необхідність призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи обумовлена потребою виявлення рівня психічного розвитку та інших особливостей особи неповнолітнього підозрюваного або обвинуваченого.

Використовуються результати комплексної судової психолого-психіатричної експертизи по виявленню захворювань, які позбавляють можливості усвідомлювати свої дії та/або керувати ними. Встановлення індивідуальних психічних особливостей неповнолітнього підозрюваного або

обвинуваченого дозволяє органу, який призначив експертизу, виконати вимоги кримінального процесуального закону. Такі особливості можуть впливати на поведінку неповнолітнього у передкримінальний, кримінальний чи посткримінальний період.

Комплексна судова психолого-психіатрична експертиза визначена як різновид міжродових комплексних судових експертних досліджень. Її особливістю є спільний розгляд і інтегративна оцінка підсумків скоординованого застосування спеціальних знань з психології та психіатрії.

Встановлено, що судові експертні технології розвиваються у напрямі розробки нових родів та видів судових експертиз. Запропоновано визначати економічну ефективність судових експертних технологій та їх місце в цілому у системі технологій. Процесуальна економія безпосередньо пов'язується із часом проведення судової експертизи.

Стосовно прикладних аспектів реалізації судових експертних технологій звернуто увагу на характерну тенденцію у судовій експертній діяльності. Масовий характер провадження судових експертиз не виключає забезпечення їх високої ефективності та якості й однаковості у застосуванні методів і методик судового експертного дослідження.

Окрім розробки нових методів та методик судового експертного дослідження виникає потреба у визначенні економічної ефективності технічних засобів, які забезпечують достовірність результатів судової експертної діяльності.

Сутнісною властивістю судових експертних технологій названо експертне завдання. За цією властивістю запропоновано відмежовувати їх від інших видів технологій, які використовуються в інших сферах життєдіяльності людини.

Проаналізовано специфіку предметів судової психіатричної експертизи і судової психологічної експертизи. В якості основних функціональних спрямувань наведено такі: для судової психіатричної експертизи характерною є мета встановлення фактичних даних про наявність або відсутність патологічних відхилень у психічній діяльності піддослідної особи та їх значення для кримінального провадження; для судової психологічної експертизи метою названо встановлення фактичних даних про наявність або відсутність впливу на психічну діяльність піддослідної особи не патологічних психічних відхилень вікового чи ситуаційного, емоційного або особистісного характеру.

Ключові слова: експертиза, дослідження, неповнолітній, провадження, психологія, психіатрія.

Zelensky Sergey Mykolayovych Ph.D. (Law), assistant professor, Head of Department, Central Ukrainian Institute of PJSC "Interregional Academy of Personnel Management", 25026, Kropyvnytsky, Varshavska St., 2, tel.: (0522) 27-50-07, <https://orcid.org/0000-0002-0945-4485>

Tsumariiev Marat Ivanovych Candidate of Political Science, Deputy Director, Central Ukrainian Institute of PJSC "Interregional Academy of Personnel Management", 25026, Kropyvnytsky, Varshavska St., 2, tel.: (0522) 27-50-07, <https://orcid.org/0000-0003-3638-4117>

Levchenko Victoria Oleksiivna Ph.D. (Law), assistant professor of Department, Central Ukrainian Institute of PJSC "Interregional Academy of Personnel Management", 25026, Kropyvnytsky, Varshavska St., 2, tel.: (0522) 27-50-07, <https://orcid.org/0000-0002-2106-6426>

ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS OF FORENSIC PSYCHOLOGICAL AND PSYCHIATRIC EXAMINATION IN PROCEEDINGS FOR CRIMINAL OFFENSES BY MINORS

Abstract. The article examines the economic and legal aspect of forensic psychological and psychiatric examination in proceedings for criminal offenses by minors. The need to appoint a complex forensic psychological and psychiatric examination is due to the need to identify the level of mental development and other characteristics of the person of a minor suspect or accused.

The results of a complex forensic psychological and psychiatric examination are used to detect diseases that deprive the ability to be aware of one's actions and/or to control them. Establishing the individual mental characteristics of a minor suspect or accused allows the authority that appointed the examination to fulfill the requirements of the criminal procedural law. Such features can affect the behavior of a minor in the pre-criminal, criminal or post-criminal period.

Complex forensic psychological and psychiatric examination is defined as a type of intergeneric complex forensic expert research. Its feature is a joint consideration and integrative assessment of the results of the coordinated application of special knowledge in psychology and psychiatry.

It has been established that forensic expert technologies are developing in the direction of developing new types and types of forensic expertise. It is proposed to determine the economic efficiency of forensic expert technologies and their place as a whole in the system of technologies. Procedural economy is directly related to the time of forensic examination.

With regard to the applied aspects of the implementation of forensic expert technologies, attention is drawn to a characteristic trend in forensic expert activity. The massive nature of forensic examinations does not preclude ensuring their high efficiency and quality and uniformity in the application of methods and techniques of forensic examination.

In addition to the development of new methods and techniques of forensic expert research, there is a need to determine the economic efficiency of technical means that ensure the reliability of the results of forensic expert activity.

An essential property of forensic expert technologies is the expert task. According to this property, it is proposed to distinguish them from other types of technologies used in other spheres of human life.

The specifics of the subjects of forensic psychiatric examination and forensic psychological examination were analyzed. The following are the main functional directions: forensic psychiatric examination is characterized by the goal of establishing factual data about the presence or absence of pathological deviations in the mental activity of the subject and their significance for criminal proceedings; for a forensic psychological examination, the goal is to establish factual data about the presence or absence of non-pathological mental deviations of an age or situational, emotional or personal nature on the mental activity of the subject.

Keywords: examination, research, minor, proceedings, psychology, psychiatry

Постановка проблеми. У провадженнях по кримінальних правопорушеннях неповнолітніх необхідним є призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи (далі – КСППЕ) задля виявлення рівня психічного розвитку та інших особливостей особи неповнолітнього, як суб'єкта кримінального правопорушення. Встановлення даних обставин передбачено п. 1 ч. 1 ст. 485, ст. 486, ч. 2 ст. 499 КПК України. Крім того, оскільки більшість кримінальних правопорушень вчиняються неповнолітніми у складі різних груп, то в ряді випадків можна вважати доцільним призначення експертизи ієрархії злочинної групи та індивідуально-рольового статусу її членів. Також, використовуються результати КСППЕ по виявленню у неповнолітнього підозрюваного або обвинуваченого захворювань, які позбавляють можливості усвідомлювати свої дії та/або керувати ними, індивідуальних психічних особливостей, що дозволить органу, який призначив експертизу, виконати вимоги кримінального процесуального закону. Проведення такої експертизи сприяє встановленню впливу індивідуальних психічних особливостей неповнолітнього підозрюваного або обвинуваченого на його поведінку у передкримінальний, кримінальний чи посткримінальний період, зокрема, виявлення таких властивостей його особистості, як навіювання, агресивність тощо.

Актуальність дослідження полягає у необхідності наукового аналізу економіко-правових аспектів судової психолого-психіатричної експертизи у провадженнях по кримінальних правопорушеннях неповнолітніх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідували теоретичні та практичні питання судової психолого-психіатричної експертизи у

кримінальному провадженні українські вчені І. Дідюк, В. Ілейко, А. Канищев, Р. Колісніченко, М. Костицький, О. Мотлях, В. Первомайський та ін.

Мета статті – дослідити економіко-правові аспекти судової психолого-психіатричної експертизи у провадженнях по кримінальних правопорушеннях неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу. Станом на сьогодні в Україні вчені досі ще мало приділяють увагу науковим розробкам щодо КСППЕ [1, с. 53].

У тому числі в зв'язку з цим відсутні і розробки економічного аспекту виконання КСППЕ та підготовки експертного висновку. То ж постає необхідність наведення та аналізу основних економіко-правових характеристик КСППЕ, виходячи з її призначення та розробки пропозицій щодо напрямів можливого й доцільного використання висновків КСППЕ у кримінальному і цивільному процесах.

КСППЕ можна визначити як різновид міжродових комплексних судових експертних досліджень, що базується на спільному розгляді й інтегративній оцінці підсумків скоординованого застосування спеціальних знань з психології та психіатрії задля дослідження психічної діяльності підозрюваних/обвинувачуваних з метою отримання достовірної, повної та всебічної загальної (єдиної) відповіді на поставлені питання, які виступають предметом експертизи і входять до сфери спільної компетенції експертів.

Показовою є ухвала Броварського міськрайонного суду Київської області від 30 березня 2021 року по справі № 363/5232/19, провадження № 1-кп/361/280/21. Зокрема, на вирішення КСППЕ було поставлено такі питання:

- чи страждає неповнолітній обвинувачений на цей час психічною хворобою, яка позбавляє його можливості усвідомлювати свої дії чи керувати ними? Якщо так, то коли розпочалася ця психічна хвороба і до якої категорії хворобливих станів належить даний психічний розлад?

- чи може неповнолітній обвинувачений на цей час розуміти значення своїх дій і керувати ними?

- чи потребує неповнолітній обвинувачений на цей час застосування щодо нього примусових заходів медичного характеру і, якщо так, то яких саме?

- чи перебував неповнолітній обвинувачений у момент вчинення злочину в стані фізіологічного афекту? [2].

В подальшому, отримавши висновок КСППЕ, за п. 17 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 8, суд повинен з'ясувати при перевірці й оцінці висновку судового експертного дослідження такі питання: компетентність експерта і чи не вийшов він за межі своїх повноважень; чи було додержано вимоги законодавства при призначенні та проведенні експертизи; чи не було обставин, що виключали участь експерта в справі; достатність поданих експертів об'єктів дослідження; повноту відповідей на порушені питання та їх

відповідність іншим фактичним даним; узгодженість між дослідницькою частиною і підсумковим висновком судового експертного дослідження; обґрунтованість судового експертного висновку і його узгодженість із іншими матеріалами справи [3].

Більшість сфер життєдіяльності людини в нинішньому глобальному світі базується на використанні технологій, що дозволяють із впевненістю отримати потрібний результат. Так, не тільки природничі, а й гуманітарні науки включили до свого термінологічного апарату важливе поняття «технологія». В теорії судової експертизи допоки що не приділено достатньо уваги вивченню цього поняття. При цьому поняття «судові експертні технології», проте без розгорнутої їх характеристики, зустрічається у публікаціях відомих вчених, присвячених судовій експертній діяльності. Зокрема, розробкою судових експертних технологій можна вважати розвиток нових родів та видів судових експертиз. Найчастіше стосовно судової експертизи розглядаються лише універсальні технології, запозичені з інших сфер життєдіяльності людини, такі, як нано-технології чи інформаційні технології або ін. У зв'язку із цим пропонуємо визначати економічну ефективність судових експертних технологій та їх місце в цілому у системі технологій. Процесуальна економія безпосередньо пов'язана із часом проведення судової експертизи [4, с. 76].

В подальшому розвиток теорії судової експертизи ми пов'язуємо із необхідністю вирішення проблеми заміни застарілих судових експертних технологій на нові більш ефективні. При цьому економічна ефективність буде важливим аспектом та може бути включена до предмета вивчення даної сфери наукових знань. Дослідження економічної ефективності судових експертних технологій дозволить відкрити нові перспективи щодо вдосконалення судової експертної діяльності, дозволить вирішити багато практичних проблем на основі їх теоретичного аналізу. Стосовно прикладних аспектів у реалізації судових експертних технологій потрібно звернути увагу на таку характерну тенденцію у судовій експертній діяльності. Через масовий характер провадження судових експертиз актуальним є забезпечення, як високої ефективності, так і якості й однаковості у застосуванні методів і методик судового експертного дослідження. Це пов'язується в свою чергу із необхідністю вирішення питань нормативного і методичного регулювання судової експертної діяльності.

Безсумнівно, крім розробки нових методів та методик судового експертного дослідження, слід приділяти значну увагу визначенню економічної ефективності технічних засобів, що забезпечують достовірність результатів судової експертної діяльності.

Технологія розглядається нами, як система етапів і прийомів, методів і процесів, так і технічних засобів й умов, об'єкт, предмет і мету діяльності. Вона

потребує чіткого нормативного регулювання. Формою нормативних знань при цьому є методики, технологічні карти, протоколи, безпосередньо нормативні правові акти тощо, які забезпечують необхідний очікуваний результат. Стосовно судового експертного дослідження цим результатом є достовірні знання про юридично значущі факти, що відображаються у експертному висновку. Таким чином економічна ефективність судової експертної технології пов'язана із чітким процедурним регулюванням технологічного процесу вирішення експертного завдання.

Очевидною є сутнісна властивість судових експертних технологій. Це експертне завдання. Саме за цією властивістю відмежовують їх від інших видів технологій, що запроваджені в інших сферах життєдіяльності людини. Відповідно до типової структури методики судового експертного дослідження (стандартної технології) вона завжди чітко визначена стосовно тієї чи іншої методики.

Судова психіатрична й судова психологічна експертизи у загальній класифікації судових експертиз відносяться до одного класу і розглядаються нами в якості суміжних родових досліджень. Це обумовлено єдиною спрямованістю названих експертиз на дослідження особливостей психічної діяльності людини. Також, на нашу думку не викликає сумнівів, що до одного класу може бути віднесена і КСППЕ, яка є похідною від родових суміжних експертиз.

На основі наукового аналізу специфіки предметів судової психіатричної експертизи і судової психологічної експертизи можемо в якості основних функціональних спрямувань навести такі: для судової психіатричної експертизи метою є встановлення фактичних даних про наявність або відсутність патологічних відхилень у психічній діяльності піддослідної особи та їх значення для кримінального провадження, а також встановлення у кожному конкретному випадку психічної норми та можливих відхилень від норми, тобто патологічних межових станів; для судової психологічної експертизи метою є встановлення фактичних даних про наявність або відсутність впливу на психічну діяльність піддослідної особи не патологічних психічних відхилень вікового чи ситуаційного, емоційного або особистісного характеру. Стосовно КСППЕ визначимо специфіку її предмету, яка полягає у тому, що функціональною спрямованістю цього дослідження є встановлення наявності або відсутності результату взаємодії, обумовлених особистісними особливостями, хворобливих (психопатологічних) й нехворобливих (вікових, емоційних, ситуаційних, у тому числі групових) психічних чинників та визначення, з урахуванням поєднання цієї системи чинників у психічній діяльності піддослідної особи, найбільш точного і повного ступеню їх впливу на характер їх відображення у психіці, рефлексії і регуляції юридично значимої

поведінки даної піддослідної особи в період, який цікавить слідчого або суд, а також виявлення особливостей регуляції психічної діяльності та (або) поведінки неповнолітнього, як суб'єкта кримінальних правових відносин, характеру його психічної діяльності, який має юридичне значення.

Серед вчених не виникає дискусії з приводу визначення специфіки предметів судової психіатричної і судової психологічної експертиз, але визначення специфіки предмету КСППЕ є дискусійним. При її визначенні часто змішують предмети дослідження судової психіатричної і судової психологічної експертиз і представляють самостійний предмет дослідження, який в свою чергу представляється новою (особливою) галуззю знань.

Ми не погоджуємось з такою позицією оскільки, виходячи з визначених нами специфіки та функціональної спрямованості щодо реалізації спеціальних знань у сфері наук психіатрії й психології, судової психіатрії й судової психології, критеріями розмежування судової психіатричної і судової психологічної експертиз є такі:

- психіатрія, як наука, судова психіатрія, як її галузь і нарешті судова психіатрична експертиза вивчають розлади психічної діяльності, а саме виявляють і оцінюють, діагностують і здійснюють їх лікування, проводять реабілітаційні, епідеміологічні, організаційні й профілактичні заходи тощо. При цьому проводиться розмежування так званої психічної норми і психічної патології разом із встановленням відповідності між окремими варіантами норми, включаючи крайні їх прояви. Межі психічних розладів встановлюються за чинною класифікацією психічних розладів із урахуванням національних класифікаційних і наукових розробок;

- психологія, як наука, судова психологія, як її галузь і судова психологічна експертиза вивчають особливості психічної діяльності піддослідної особи без урахування психічних розладів, а саме: оцінюють, аналізують, описують тощо. Зазначимо при цьому, що розділом психології патопсихологією вивчаються особливості окремих сфер психічної діяльності осіб, які страждають психічними розладами, що використовується у діагностиці й експертній оцінці психічних розладів.

Оцінка психічної діяльності піддослідної особи експертами психіатрами і психологами відбувається на основі спільного вирішення єдиного експертного завдання з урахуванням компетенції кожного спеціаліста в своїй галузі. Межі компетенції спеціалістів у сфері психіатрії і психології визначаються об'єктом і предметом експертизи. Це стосується, на наш погляд, як однорідної, так і аналізованої нами КСППЕ. При цьому КСППЕ не має окремого самостійного предмету дослідження, а поєднує в собі предмети тих суміжних галузей знань, які входять до конкретного комплексного судового експертного дослідження. Стосовно КСППЕ, де об'єктом дослідження виступає неповнолітній

підозрюваний чи обвинувачений, досліджується й оцінюється психічна діяльність піддослідної особи на різних її рівнях, лінією розмежування яких є напрями спеціальних знань щодо встановлення наявності або відсутності психічного розладу.

Межі компетенції експертів, що беруть участь у КСППЕ, визначаються тим обсягом спеціальних знань, яким володіє кожен із цих експертів. Так, лікар-спеціаліст-психіатр здійснює діагностичну й експертну оцінку психічного стану особи, тобто норми та психічної патології з відповідним встановленням варіантів норми, у тому числі її крайніх варіантів, а також диференційну діагностику і оцінку психічних розладів тощо. Професійний психолог оцінює особливості психічної діяльності особи без урахування психічних розладів у певні процесуально значущі періоди, тобто індивідуальні психологічні особливості піддослідної особи, можливі затримки розвитку неповнолітніх, особливості емоційного стану особистості тощо.

Назвемо основні ознаки КСППЕ, які відрізняють її від однорідної комісійної судової психіатричної експертизи, в тому числі із залученням експерта-психолога в якості консультанта:

- на нормативному рівні: а) постанова чи ухвала про призначення КСППЕ; б) наявність поставлених на вирішення експертних питань, які відносяться до сфери психіатрії і психології;

- на рівні організації проведення КСППЕ встановлюється наявність або відсутність досліджень об'єкта експертизи за цим напрямом, які проведені із залученням експертів у різних галузях спеціальних знань за затвердженою технологією цих досліджень з виділенням їх етапів, відображеною в експертному висновку або акті КСППЕ;

- на спеціально-медичному рівні встановлюється наявність або відсутність досліджень з обґрунтованими (вмотивованими) відповідями на поставлені експертні питання у межах компетенції обраних експертів, залучених до проведення КСППЕ. Враховуємо, що коли нормативний рівень цілком залежить від суду або слідчого, які призначили експертизу, а організаційний та медичний рівні самі потребують нормативного та методичного регулювання на базі відповідних наукових розробок провідних наукових установ МОЗ України.

У кримінальному процесі на вирішення залученого експерта лікаря психіатра ставлять наступні основні питання: 1) встановлення наявності або відсутності психічного розладу у певний період часу, який цікавить суд або слідчі органи; 2) оцінка особливостей виявленого і діагностованого психічного розладу, таких як ступінь тяжкості і сталість, динаміку і прогредієнтність тощо; 3) встановлення наявності або відсутності здатності особи усвідомлювати свої дії та/або керувати ними у певний період часу, який цікавить суд або слідчі

органи; 4) встановлення наявності або відсутності необхідності у застосуванні примусових заходів медичного характеру [5]. Ставляться й інші питання, що деталізують основні питання, чи носять роз'яснювальний або загальнотеоретичний характер. Задля вирішення названих нами питань передбачено перевірку наявності спеціальних знань, підтверджених дипломом про медичну освіту і відповідної вузькопрофільної підготовки [6].

Питання, які стосуються індивідуальних психологічних особливостей піддослідної особи, що не пов'язано з виявленням психічних розладів, емоційного стану чи рівня психічного розвитку неповнолітнього тощо, якщо такі цікавлять слідство та суд, передбачено можливість перевірки наявності диплому про освіту та відповідного документу, що підтверджує вузькопрофесійну підготовку у судовій психології.

Постановка питань до експертів, які стосуються наявності або відсутності психічного розладу та його впливу на здатність особи усвідомлювати свої дії й керувати ними в юридично значимій ситуації, а саме питань діагностики і експертної оцінки, цілком входять до компетенції експерта психіатра. Призначення і проведення КСППЕ лише для вирішення цього питання є економічно недоцільним та необґрунтованим науково. Результати, які отримує експерт-психіатр за допомогою методів дослідження, застосованих ним, вважаємо провідними, а допоміжними є методи, які сприяють отриманню цих результатів.

До допоміжних відносимо психологічний метод дослідження, який може бути цілком реалізованим шляхом залучення до проведення експертизи спеціалістів-консультантів [7].

При визначенні питань до експертів, які із необхідністю розділяються межами їх компетенції та для їх вирішення кожен з експертів повинен провести власне повноцінне, етапне, структурованого відповідно чинного законодавства, то економічно доцільним і зрозумілим з правової та обґрунтованим з наукової точок зору буде призначення й проведення КСППЕ.

Висновки. Наукові та методичні розробки і рекомендації стосовно КСППЕ, щодо її предмету та вирішення експертних завдань й оформлення висновків, що розроблені ще у радянські часи та використовуються нині експертними установами МОЗ України, вже не відповідають вимогам часу та кримінальним процесуальним вимогам стосовно «спеціальних знань» експерта, встановлення меж його компетенції та персонального виконання і підготовки експертного висновку [8, с. 20]. в повному обсязі кожним із експертів з різних галузей знань та їх персональної відповідальності кожного за свій висновок. Вони потребують перегляду й уточненню з урахуванням чинного законодавства та нормативно-правових актів України стосовно комплексної експертизи [9].

Економіко-правовий аналіз КСППЕ показав економічну обґрунтованість і доцільність її призначення і проведення при визначенні питань до експертів, які із необхідністю розділяються межами їх компетенції.

Сутнісною властивістю судових експертних технологій є експертне завдання. За ним відмежовують судові експертні технології їх від інших видів технологій, запроваджених в інших сферах життєдіяльності людини.

Література:

1. Ілейко В. Р., Каніщев А. В. Науково-методичні аспекти комплексної судової психолого-психіатричної експертизи в Україні // Архів психіатрії. 2011. Т. 17, № 3. С. 53-57.
2. Ухвала Броварського міськрайонного суду Київської області від 30 березня 2021 року по справі № 363/5232/19, провадження № 1-кп/361/280/21 [Електронний ресурс]. URL <https://vkursi.pro/vsudi/decision/95921825>
3. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 8 [Електронний ресурс]. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>
4. Каніщев А. В. Аналіз практики призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи у відношенні неповнолітніх обвинувачених. Архів психіатрії. 2012. Т. 18, № 3. С. 74–78.
5. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. № 5: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/va005700-04.
6. Номенклатура лікарських спеціальностей : наказ МОЗ України від 22 лютого 2019 р. № 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0294-19#n4>.
7. Діючий перелік спеціальностей. Реєстр атестованих судових експертів :сайт. URL: https://minjust.gov.ua/legal_expertise
8. Судова психіатрія та судово-психіатрична експертиза : навчальний посібник / І.М. Григус та ін. Львів, 2019. 119 с.
9. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038>

References:

1. Ieiko V. R., Kanishchev A. V. Naukovo-metodychni aspekty kompleksnoi sudovoi psykhologo-psykhiatrychnoi ekspertyzy v Ukraini // Arkhiv psykhiatrii. 2011. T. 17, № 3. S. 53-57.
2. Ukhvala Brovarskoho miskraionnoho sudu Kyivskoi oblasti vid 30 bereznia 2021 roku po spravi № 363/5232/19, provadzhennia № 1-kp/361/280/21 [Elektronnyi resurs]. URL <https://vkursi.pro/vsudi/decision/95921825>
3. Pro sudovu ekspertyzu v kryminalnykh i tsyvilnykh spravakh postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 30.05.1997 r. № 8 [Elektronnyi resurs]. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>
4. Kanishchev A. V. Analiz praktyky pryznachennia kompleksnoi sudovoi psykhologo-psykhiatrychnoi ekspertyzy u vidnoshenni nepovnolitnykh obvynuvachenykh. Arkhiv psykhiatrii. 2012. T. 18, № 3. S. 74–78.
5. Pro praktyku zastosuvannia sudamy Ukrainy zakonodavstva u spravakh pro zlochyny nepovnolitnykh: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 16 kvitnia 2004 r. № 5: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: zakon.rada.gov.ua/laws/show/va005700-04.
6. Nomenklatura likarskykh spetsialnostei : nakaz MOZ Ukrainy vid 22 liutoho 2019 r. № 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0294-19#n4>.

ISSN (print) 2708-7530

Наукові перспективи № 10(28) 2022

7. Diiuchy perelik spetsialnosti. Reiestr atestovanykh sudovykh ekspertiv :sait. URL: https://minjust.gov.ua/legal_expertise

8. Sudova psykhiatriia ta sudovo-psykhiatrychna ekspertyza : navchalnyi posibnyk / I.M. Hryhus ta in. Lviv, 2019. 119 s.

9. Pro sudovu ekspertyzu : Zakon Ukrainy vid 25 liutoho 1994 r. № 4038–KhII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038>

